

УДК 341.242

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.131>

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ СПІВПРАЦІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ТУРЕЦЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РАТИФІКАЦІЇ УГОДИ ПРО ВІЛЬНУ ТОРГІВЛЮ

Мороз С.С.,*кандидатка юридичних,**доцент кафедри адміністративного права,**процесу та митної безпеки**Державного податкового університету*ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0499-3170>

Мороз С.С. Стратегічні напрями співпраці між Україною та Турецькою Республікою через призму ратифікації угоди про вільну торгівлю.

Стаття присвячена дослідженню стратегічним напрямом співпраці між Україною та Турецькою Республікою через призму ратифікації Угоди про вільну торгівлю.

Науковий інтерес до теми викликали положення Угоди про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Турецької Республіки в частині правових зобов'язань держав та їх наслідки для сторін.

В статті автором проаналізовано в історичній ретроспективі Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Турецькою Республікою. Також, проаналізовано Рамкову угоду між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво в сфері високих технологій, авіаційній та космічній галузях її вплив на Угоду про вільну торгівлю та формування. Аналіз даної Рамкової угоди автором здійснено через призму визначених правових зобов'язань держав, зокрема, досліджено правові зобов'язання України в частині надання пільг та преференцій турецьким компаніям.

Окрім того, досліджено Меморандум про взаєморозуміння щодо Угоди про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Турецької Республіки та двосторонньої торгівлі між Урядом України та Урядом Турецької Республіки. Зокрема, автором здійснено аналіз положень Меморандуму в частині запропонованих правових механізмів захисту ринку збуту сільськогосподарської продукції.

Зміст Угоди про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Турецької Республіки було проаналізовано з урахуванням положень Угоди про сільське господарство Світової організації торгівлі.

На виконання постановленої мети даного дослідження автором було досліджено положення Конституції України в частині регулювання

принципів здійснення зовнішньо-економічної діяльності щодо відповідності змісту положень Угоди про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Турецької Республіки вітчизняному законодавству.

Ключові слова: міжнародний договір, правові зобов'язання держав, міжнародна торгівля, укладання міжнародних договорів державою, угода про вільну торгівлю.

Moroz S.S. Strategic directions of cooperation between Ukraine and the Republic of Turkey through the prism of ratification of the free trade agreement.

The article is devoted to the study of strategic directions of cooperation between Ukraine and the Republic of Turkey through the prism of the ratification of the Free Trade Agreement.

Scientific interest in the topic was aroused by the provisions of the Agreement on Free Trade between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey in terms of the legal obligations of the states and their consequences for the parties.

In the article, the author analyzed in historical retrospect the Protocol on the establishment of diplomatic relations between Ukraine and the Republic of Turkey. Also, the Framework Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey on cooperation in the field of high technologies, aviation and space industries and its impact on the Free Trade Agreement and its formation were analyzed. The analysis of this Framework Agreement by the author was carried out through the prism of the specified legal obligations of the states, in particular, the legal obligations of Ukraine in terms of granting benefits and preferences to Turkish companies were investigated.

In addition, the Memorandum of Understanding on the Free Trade Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey and bilateral trade between

the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey was examined. In particular, the author analyzed the provisions of the Memorandum as part of the proposed legal mechanisms for the protection of the market for agricultural products.

The content of the Free Trade Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey was analyzed taking into account the provisions of the Agreement on Agriculture of the World Trade Organization.

To fulfill the stated purpose of this research, the author investigated the provisions of the Constitution of Ukraine in the part of regulating the principles of foreign economic activity regarding the compliance of the provisions of the Free Trade Agreement between the Government of Ukraine and the Government of the Republic of Turkey with domestic legislation.

Key words: international agreement, legal obligations of the state, international trade, conclusion of international agreements by the state, free trade agreement.

Постановка проблеми.

У відповідності до статті 18 Конституції України зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки **шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства** за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права. [1].

Співробітництво між незалежною Україною та Турецькою Республікою, в розумінні норм міжнародного права, почалося із підписання Протоколу про встановлення дипломатичних відносин **3 лютого 1992 року**. Даним Протоколом Україна і Турецька Республіка вирішили встановити дипломатичні відносини з дати підписання цього Протоколу у відповідності з Віденською конвенцією про дипломатичні зносини 1961 року (995_048) і обмінятися дипломатичними представництвами на рівні посольств [2]. На виконання домовленостей встановлених даним Протоколом 3 квітня 1992 року в Києві було відкрито Посольство Туреччини, а 3 січня 1993 року в Анкарі розпочало роботу Посольство України. Наразі, на території Туреччини діють також Генеральне консульство України у Стамбулі та Консульство України в Анталії [3].

Отже, Україна та Турецька Республіка обрали шлях дипломатичного співробітництва, подальший розвиток відносин між державами потребує правового аналізу підписаних двосторонніх угод між державами.

Мета дослідження. Дослідити зміст положень Угоди про вільну торгівлю між урядом

України та урядом Турецької Республіки щодо визначених правові зобов'язання держав та як вони впливають на стратегічні напрями співпраці між країнами.

Стан опрацювання проблематики.

Рівно через 20 років після підписання Протоколу на підтвердження задекларованих раніше державами намірів розвивати взаємні відносини в політичній, економічній, культурній та інших галузях **3 лютого 2022 року** було підписано ряд угод:

1) Рамкова угода між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво в сфері високих технологій, авіаційній та космічній галузях [4].

Дана Угода була ратифікована Україною 13 грудня 2022 року, та набрала чинності для України 23 січня 2023 року.

Статтею 9 Конституції України визначено, що міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [1]. У зв'язку з цим, важливим є дослідити, які правові зобов'язання за наслідком ратифікованої Угоди встановлені для України перед Турецькою Республікою.

Зазначеною Угодою для держави України передбачені певні зобов'язання, а саме статтею 1 метою підписання Угоди визначено – **покращення інвестиційного клімату для турецьких компаній** в сфері високих технологій, авіаційній та космічній галузі.

Зокрема, Угодою передбачено, що держава Україна має забезпечити досить **привабливі пільги (до 01.01.2035 р.) для турецьких компаній**, які будуть реалізовувати свої приватні інвестиції у визначених секторах економіки:

- звільнення від сплати будь-яких митних платежів при ввезенні товарів або обладнання для реалізації інвестиційного проекту на території України;
- звільнення від сплати податків на землю, на якій буде здійснюватися реалізація інвестиційного проекту;
- звільнення інвестора від сплати податку на прибуток протягом десяти років;
- видача посвідок на тимчасове проживання усім іноземним працівникам, які будуть залучені до реалізації інвестиційного проекту;
- видача дозволів на працевлаштування;
- зобов'язання України у сприянні видачі дозвільних та ліцензійних документів;
- позаконкурсне надання турецьким компаніям в постійне користування земельних ділянок із фонду Міністерства оборони України для реалізації інвестиційних проектів на 49 років;
- дозволено на земельних ділянках із фонду Міністерства оборони України здійснювати будівництво;

- зобов'язання України не націоналізувати проекти та не реквізувати їх;
- у випадку націоналізації або реквізиції – здійснити швидку, ефективну та адекватну компенсацію;
- виплата ринкової експропріації, у випадку націоналізації або реквізиції;
- також, Україна зобов'язалася забезпечувати антикорупційні заходи [4].

Тобто, ми можемо зробити висновок, **що Україна в сфері авіаційної та космічної галузі обрала одним із стратегічних партнерів Турецьку Республіку**, про що свідчать взяти на себе Україною зобов'язання забезпечити для турецьких компаній свою діяльність на території нашої держави на пільгових та привабливих умовах.

Справедливим буде зазначити, що Угода не встановлює лише для України правові зобов'язання, в запланованому Угодою співробітництві очевидні вигоди для обох країн. З одного боку **Турецька Республіка отримує новий ринок** для збуту своєї продукції, а **Україна досвід, технології, нові робочі місця, податки та збори** (пдв, есв, імортні збори у разі експорту продукції з території України та ін.), **підприємства що генерують додану вартість для всієї економіки**.

2) Угода про вільну торгівлю між урядом України та урядом Турецької Республіки [5].

Дана Угода не є ратифікованою зі сторони України, однак 23 жовтня 2023 року держави вчинили Меморандум про взаєморозуміння щодо Угоди про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Турецької Республіки та двосторонньої торгівлі між Урядом України та Урядом Турецької Республіки [6].

Даний Меморандум потребує більш детального розкриття змісту. Зокрема, Меморандумом держави визначили, що:

- сторони бажать досягти мети обсягу двосторонньої торгівлі в 10 мільярдів доларів;
- після ратифікації Угоди Туреччина перегляне позитивно тарифний запит України щодо збільшення тарифних квот на певну сільськогосподарську продукцію, як це передбачено статтею IX.10 (Перегляд Угоди) Угоди;
- сторони погодилися створити Робочу групу по зерну для обговорення глобальної та двосторонньої торгівлі та ринку зерна;
- робоча група по зерну має розглядати торговельні потоки, логістику, режим внутрішньої та зовнішньої переробки та будь-які інші питання, які можуть бути порушені Сторонами Робочої групи по зерну, якщо вони будуть вважатися необхідними [6].

Із змісту Меморандуму ми можемо зробити підсумок, що **Україна за допомогою механізмів**

Угоди про вільну торгівлю буде намагатися задекларувати, на рівні міжнародних домовленостей, засоби захисту ринку збуту свого зерна.

Звертаючись до Угоди про вільну торгівлю між урядом України та урядом Турецької Республіки важливим є відзначити **мету даної Угоди**, а саме - поступове усунення перешкод у торгівлі, **створення зони вільної торгівлі** [5].

Аналізуючи положення Угоди через фокус до теми даної статті варто зосередитись саме на стратегічних напрямках співпраці між Україною та Турецькою Республікою.

До таких стратегічних напрямів, які визначені Угодою, можна віднести сільське господарство. Адже, статтею II.9 Угоди визначено – «з моменту набрання чинності цією Угодою **жодна із Сторін не буде** підтримувати, запроваджувати чи повторно **запроваджувати експортні субсидії** чи інші заходи з еквівалентним ефектом щодо сільськогосподарських товарів, які спрямовуються на територію іншої Сторони».

Тобто, згідно даного положення Угоди слідує, що жодна із договірних держав не має права впроваджувати будь-які пільги для сільськогосподарського сектору. Як ми мали можливість пересвідчитися з попереднього аналізу положень Угоди, що з однієї сторони за допомогою Меморандуму Україна намагається захистити експортний потенціал з Турецькою Республікою у сільськогосподарському секторі, основна експортна вітчизняна галузь, з іншої сторони – Україна матиме правове зобов'язання, так само як і Турецька Республіка, утриматися від будь-яких експортних субсидій для аграрного сектору.

Щодо визначення поняття експортних субсидій, то сторони Угоди домовились у відповідно до статті II.9 1. застосовувати значення, визначене до цього терміну у статті 1 (e) Угоди СОТ про сільське господарство, включаючи будь-які поправки до цієї статті [5].

Так, статтею 9 Угоди про сільське господарство СОТ визначено, що зобов'язанням зі зменшення підтримки згідно із цією Угодою підлягають такі експортні субсидії:

а) **надання державою або її органами прямих субсидій**, у тому числі виплат натурою, фірмі, галузі виробництва, виробникам певного сільськогосподарського товару, кооперативові або іншому об'єднанню виробників чи збутовій організації залежно від здійснення експорту;

б) **продаж або передача на експорт** державами або їхніми органами **некомерційних запасів сільськогосподарської продукції за ціною, нижчою, ніж порівнянна ціна**, яка призначається на подібний товар для покупців на національному ринку;

с) **виплати на експорт певного сільськогосподарського товару, які фінансуються**

за підтримки держави, незалежно від того, чи є витрата державних коштів, чи немає, у тому числі виплати, які фінансуються за рахунок надходжень від зборів, що накладаються на відповідний сільськогосподарський товар або сільськогосподарський товар, з якого виробляється експортний товар;

d) **надання субсидій на зменшення витрат, пов'язаних зі збутом під час експорту сільськогосподарської продукції** (за винятком широко доступних послуг зі сприяння експорту й консультаційних послуг), у тому числі витрати на завантаження та розвантаження товару, підвищення якості й інші витрати на переробку, а також витрати на міжнародні перевезення та фрахт;

e) **витрати на внутрішні перевезення та фрахт під час експортних відвантажень**, які надаються або санкціонуються державами на умовах, більш сприятливих, ніж умови для національних відвантажень;

f) **субсидії на сільськогосподарську продукцію**, які залежать від її включення до виробництва товарів на експорт [7].

Висновки.

За результатом проведеного аналізу Угоди про сільське господарство ми можемо пересвідчитися в тому, що за допомогою формування зобов'язання в Угоді про вільну торгівлю між урядом України та Урядом Турецької Республіки в частині експортних субсидій, **Турецька Республіка намагається захистити ринок сільськогосподарської продукції на рівні ринкових цін**, та з іншої сторони **Україна так само матиме певний захист для вітчизняних виробників** сільськогосподарської продукції **від потенційно можливих дешевих аналогічних товарів турецьких виробників**.

Про стратегічний інтерес України в частині отримати певні гарантії для ринку збуту сільськогосподарської продукції свідчить зміст положень статті II.12 Угоди про вільну торгівлю, де зазначено, що «...Туреччина зобов'язується не застосовувати додаткові мита для промислової та переробленої сільськогосподарської продукції...» [5].

З урахуванням проведеного аналізу міжнародних нормативно-правових актів, можемо зробити підсумок щодо стратегічних напрямів співпраці між Україною та Турецькою Республікою через призму ратифікації Угоди про вільну торгівлю:

- для турецької сторони стратегічно важливим є сектор високих технологій, авіаційної та космічної галузей;

- для української сторони – сектор сільськогосподарства.

Турецька Республіка й Україна із своїми відмінностями є двома схожими країнами. Турецька Республіка як і Україна не розвивалася в союзі з будь-якими іншими країнами, а тому внутрішньополітичні процеси двох країн є схожими.

Турецька Республіка має такі ж самі загальнодержавні недоліки як і Україна як то: корупційні прояви, недосконалість судової системи, та тому для українсько-турецького партнерства бізнес середовище двох країн є звичними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96вр#Text>.
2. Протокол про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Турецькою Республікою: Протокол, Міжнародний документ від 03.02.1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_024#Text.
3. Політичні відносини між Україною і Туреччиною: Посольство України в Турецькій Республіці. URL: <https://turkiye.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/politichni-vidnosinimizh-ukrayinoyu-i-turechchinoyu>.
4. Рамкова угода між Урядом України та Урядом Турецької Республіки про співробітництво в сфері високих технологій, авіаційній та космічній галузях: Угода Кабінету Міністрів України; Туреччина; Міжнародний документ, Форма типового документа, Довідка, Звіт від 03.02.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_001-22#Text.
5. Про схвалення проекту Угоди про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Турецької Республіки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.02.2022 № 103-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103-2022-%D1%80#Text>.
6. Меморандум про взаєморозуміння щодо Угоди про вільну торгівлю між Урядом України та Урядом Турецької Республіки та двосторонньої торгівлі між Урядом України та Урядом Турецької Республіки: Кабінет Міністрів України, Туреччина; Меморандум, Міжнародний документ від 23.10.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_001-23#Text.
7. Угода про сільське господарство Світової організації торгівлі; Угода, Міжнародний документ від 15.04.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=981_005#Text.